

УДК 7.071.2(477.86)

**ФОРМУВАННЯ ТРАДИЦІЇ БОГОСЛУЖБОВОГО ХОРОВОГО ВИКОНАВСТВА СТАНИСЛАВОВА
КІНЦЯ ХІХ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

Зваричук Жанна Йосипівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», м. Івано-Франківськ
credoif@ukr.net

Висвітлюються аспекти формування богослужбового виконавства одного з регіональних осередків розвитку церковної музики – м. Станиславова визначеного періоду в контексті загальних тенденцій духовного відродження Галичини. Визначено основні напрями мистецької діяльності церковних хорових колективів міста, що впливали на становлення особливостей церковно-співочих традицій краю. Розглянуто діяльність кафедрального собору Св. Воскресіння як головного осередку церковно-мистецького життя.

Ключові слова: богослужбове виконавство, хор, Станиславів, традиція.

Постановка проблеми. В культурному метапросторі сучасності існують маловивчені теми, що вимагають глибинного дослідження та комплексного переосмислення. Вивчення духовних процесів у багатоманітності форм існування, тобто як суто канонічних вимірах, так і в творчих зверненнях – визначає коло наукових інтересів останніх років і стало одним із провідних напрямів в українському музикознавстві. До актуальних тем, поза сумнівом, належить царина сакрального мистецтва, зокрема, вивчення діяльності головних осередків розвитку церковної музики, дослідження ментально-духовних констант у проекції на особливості регіональної свідомості як унікального речника історико-культурного діалогу.

Актуальність теми зумовлена потужним розвитком музичної регіоналістики, потребою культурологічних та спеціально-фахових узагальнень щодо формування історичних, стильових, виконавських традицій українського хорового співу, зокрема, одного з регіональних осередків розвитку церковної музики – м. Станиславова кінця ХІХ – поч. ХХ ст.

Останні дослідження та публікації. Методологічну основу статті склали праці відомих музикознавців з історії української хорової культури та дослідження особливостей богослужбового співу Галичини О. Бенч-Шокало, М. Загайкевич, Л. Кияновської, О. Козаренка, М. Черепанина, Ю. Ясіновського, М. Федоріва. На сьогодні здійснені різнопланові дослідження, присвячені хоровому мистецтву різних регіонів України та духовній творчості другої пол. ХІХ – поч. ХХ ст., серед них – як за регіональним охопленням, так і за проблематикою – З. Валіхновської, Р. Дудик, Н. Костюк, Н. Толошняк. У більшості розробок, що стосуються хорової культури регіону, увага авторів зосереджена на розвитку світського виконавства, тому в статті розглядаються саме духовні богослужбові традиції.

Мета статті – розгляти виконавських традицій в духовній хоровій творчості Станиславова кінця ХІХ – поч. ХХ ст. (як окремого регіону Галичини) як своєрідного явища та його зв'язку з національними побутуючими народними та давніми церковно-співочими традиціями.

Виклад матеріалу дослідження. Богослужбове хорове мистецтво є унікальним, специфічним явищем мистецтва, для церкви – це один з основних чинників її обряду, що проявляється вимовно у церковному співі, як вияв її впливової духовної культури.

Християнський богослужбовий спів у Галичині сягає історії Галицького князівства. В період діяльності львівського братства ХІ-VІІ століть у богослужбовому мистецтві високого рівня досягли галицькі хори. На початку ХІХ ст із тих чи інших причин виявляється фактично втрачений рівень регіонального хорового духового виконавства, про що говорять дослідницькі праці, присвячені цьому періоду.

Уже в другій пол. ХІХ столітті у період різноманітних культурних та суспільно-ідеологічних процесів відбувається розквіт духовного хорового виконавства. Його професіоналізації передували специфічні різновиди дяківського та загальнонародного співу, що належали до важливих місцевих традицій і стали компонентами церковного співу в наступні періоди. По всій Галичині панувала так звана «єрусалимка», тобто примітивний дяківський спів (одноголосий або в терцію) [13; 23-24], що мав певну фсторію побутування на цих землях. Більшість виконавців не мали музичної освіти, диригенти хору вивчали партії по пам'яті, без партитур. Характерні риси самолівки («самуїлівки», «дяківни», «єрусалимки») – речитативний розспів, інтонаційна простота, – природно зумовили її поширення за умов усного побутування.

Представники Перемиської школи та її послідовники дали поштовх розвитку духовного хорового виконавства в Галичині в ХІХ ст., яке було обумовлено процесами, що виникли в наслідок досягнень

Перемиського мистецького осередку. У новому поколінні виконавців, вихованих у цьому хорі, підвищується рівень богослужбового співу, засадничі позиції якого збережені і в сучасному хоровому мистецтві краю. На цьому аспекті спеціально наголошує Л. Кияновська: «Традиції церковного співу в Галичині сягають у глиб віків, проте коли говорять про його розвиток у композиторській творчості, то мають на увазі насамперед період, що генерально починається від діяльності представників «перемиської школи», тобто від сорокових-п'ятдесятих років XIX ст. (перші зразки сакральної музики М. Вербицького та І. Лаврівського), попри спадщину їх послідовників, насамперед В. Матюка, П. Бажанського, а також менш відомих композиторів-священиків, таких як отець М. Кумановський, П. Любович, П. Леонтович, М. Рудковський та ін., духовних композиторів-несвящеників (як, приміром, Служба Божа Д. Січинського) та, із значними перервами, не переривався остаточно і сьогодні, отримавши цікаве і плідне продовження в творчості мистців західно-українського регіону» [9; 140].

М. Федорів писав: «До українського церковного співу я завжди ставився з великою пошаною, бо вважав його за одну з основних ділянок української культури, для якої глибокі підвалини поклав наш народний геній, що трактував цей культовий спів нарівні з народною пісенною творчістю» [12; 3]. На думку М. Федоріва у всенародних літургійних співах, практикованих тільки в Галичині є більше наспівних відхилень як у богослужбових, «бо тут більше вирішував нарід та індивідуальна творчість. Такий процес буває у всякій народній пісенності» [10; 3]. Національно-культурний розвиток Галичини тісно пов'язаний з церквою. Усі відомі історичні джерела засвідчують, що саме духовенству завдячує музичне мистецтво на початках відродження своїм становленням і розвитком упродовж його понад півстолітнього періоду. З другої пол. XVIII ст. церква була чи не єдиним місцем, де культивувалась духовна українська та європейська музика і спів. Галицьке музичне відродження почалося «під знаком церковно-хорової музики» [9; 124].

Богослужбовий хоровий спів зіграв визначну роль у величності богослужіння та посиленню уваги людей до церкви. Польський рецензент висловив таку думку про вплив церковного співу на людину: «Тії Русини як заспівають своє хоть би коротеньке «Господи помилуй», так якось наскрізь прошибнуть чоловіка проймаючим своїм співом, що й не отямишся, як в твоїм оці засвітить ясна сльоза глибокої печалі» [3].

Музична культура краю в основному трималася на священницьких колах аж до початку XX ст. Центрами музичної культури були, насамперед, великі міста – Львів і особливо (спочатку) Перемишль. Традиція духовного виконавства стрімко поширювалася теренами Галичини. Тому вже у другій третині XIX ст. у Галичині відбувається цілеспрямоване плекання національної хорової культури, зумовлене появою нового покоління українських композиторів, хорових диригентів, інтенсивно розгорнулися питомі чинники богослужбового хорового мистецтва.

На кінець століття потужним культурно-просвітницьким, освітнім центром став Станиславів. Тут діяли товариства «Просвіта», «Руська бесіда», «Сокіл», «Пласт», які сприяли піднесенню та розвитку національної свідомості, збереження культури від асиміляторської політики австрійського та польського урядів. А важливим духовним осередком, де розвивався церковний хоровий спів, був Кафедральний собор Св. Воскресіння міста. Відомості про існування і діяльність церковних хорів при давній церкві Введення с. Заболоття (пізніше м. Станиславова), що стояла на місці пізніше збудованого костьолу єзуїтів, а також при центральній парафіяльній дерев'яній церкві Христового Воскресіння (споруджена в 1601 р.) на жаль втрачені. В польських історичних документах знаходимо згадку про першу хорову капелу кафедрального собору. Там зазначено, що після 9 років будівництва єзуїтського костьолу (почали будівництво в 1720 р.) перше богослужіння і посвята цього храму відбулася в 1729 р. перед вівтарем Св. Станіслава Костки. А «фундатор (Ю. Потоцький) створив при костьолі капелу, яка виконувала духовні пісні під час богослужіння та при інших костьольних відправах [2; 9]. Згодом парафіяльна церква стає Станиславівським Кафедральним Собором. «Після заснування Станиславівської єпархії 28 грудня 1885 р. відбулась інтронізація нового єпископа-ординарія Ю. Пелеша. На ній кафедральний хор відспівав своєму архієрею «Многая, многая літа». Ця святочна церемонія супроводжувалася піснею «Тебе, Бога, хвалимо», яку виконав урочисто кафедральний хор» [2; 18-19]. Регентом хору став І. Полотнюк, виходець із Кристинополя (1850-1903 рр.).

Отже, в місті навколо собору Св. Воскресіння існувало музичне хорове життя, а кафедральний хор став важливою частиною Богослужбових відправ та урочистостей.

І. Полотнюк став організатором і керівником Товариства дяків у Станиславові. Він першим у Галичині, та й в усій Україні, організував церковних співців у професійну спілку. Найдієвішою формою їх діяльності було видання дяківського часопису, її друкованого органу – тижнева газета «Дяківський глас» (1895 р.). Саме через газету дяки дізнавалися про важливі події в справі дяківства та церковному житті

міста, отримували поради щодо удосконалення своєї майстерності. Велику підтримку і опіку Товариство отримувало від владики Ю. Пелеша. І. Полотнюк був її редактором і видавцем до 1903 р.

Численні факти, що відображалися в тогочасній періодиці, засвідчують складнощі у забезпеченні належної якості дяківської освіти у останній третині XIX ст. Один із кращих результатів у цьому процесі досягла відома дяківська школа, відкрита у Станіславові 1888 р. І. Полотнюком, що готувала професійні кадри для парафій усієї єпархії. На її базі і був організований кафедральний хор. Завдяки зусиллям і праці І. Полотнюка, цей колектив швидко став одним із найкращих у Галичині. Показово, що ініціатива засновника школи на цьому не зупинилася. 1 лютого 1890 р. у Станіславові запроваджено тримісячні курси для поліпшення знань церковного співу й церковних ритуалів, де майбутніх дяків привчали до уважного ставлення до богослужбових потреб, пропорційного використання у богослужінні хорових ресурсів та одноголосого співу.

Багатий досвід І. Полотнюка відтворився у виданні «Напівника церковного», який відіграв велику роль у поширенні «нормативного» дяківського співу в Галичині. За цим задумом стояло тверде переконання, що потрібне «однообразне пініє церковне, бо як кожний стане біля своєї кантчки співати, то виходить деколи чиста комедія» [10; 15]. Він поклав знані церковні мелодії на ноти, зробивши їх доступними широкому загалу церковних дяків і мирян. Збірник став практичним посібником із вивчення музичної грамоти і церковного співу. Завдяки праці І. Полотнюка стан церковно-мистецького життя в Станіславові на поч. XX ст. почав швидко покращуватися.

На розвиток хорового співу кінця визначеного періоду значно впливала Станіславівська духовна семінарія. Хор семінарії часто запрошували прикрашати співом великі богослужіння, з нагоди релігійних свят або урочистостей. Так, за участю студентів відбулось вшанування Станіславського владики Ю. Пелеша, яку влаштували українські товариства. На концерті якнайкраще виявив себе хор семінаристів, якого «чиста інтонація і належна колоратура приємно вражала слухаючу публіку», – відзначав часопис «Діло» за 1886 р. «Особливо виділявся гучний і металічний тенор Процика. Хором диригував п. Іванцев» [13; 218-219].

Ще одна яскрава подія в духовно-релігійному житті міста, що засвідчує належний рівень хорового виконавства «Напередодні свята Андрія громадськість Станіславова вшанувала нового єпископа Кир Андрея Шептицького (1899-1901 рр.). Хор вихованців української бурси св. Миколая піднесено виконав концерт Д. Бортнянського «Восхвалю ім'я Бога Твого піснею» [4].

До практики мистецьких акцій з використанням богослужбових творів у останні десятиліття XIX ст. долучилися й хори світських музичних товариств. Провідна роль, безумовно, належала хором «Станіславського Бояну», діяльність якого можна зарахувати до найпотужніших чинників розвитку хорового руху. Багата репертуарна база колективу, творча мобільність, стильове багатство репертуару надавало йому виняткового статусу. «Духовний концерт на 5-ті роковини проголошення догми «О Непорочнім Зачатію Пречистої Діви Марії» під протекторатом митрополита Андреем Шептицького відбувся у Станіславові, влаштований місцевим «Бояном». Мішані хори «Станіславського Бояна» і вихованців Львівської духовної семінарії виконували твори Д. Бортнянського «Скажи мі, Господи» у супроводі оркестру і «Достойно єсть» М. Кумановського. Диригував хорами Д. Січинський (1865-1909 рр.), який першим у Галичині обрав собі шлях професійного музиканта і, крім композиторської творчості, проводив велику музично-громадську роботу. Також 16 грудня 1908 р. у залі театру ім. С. Монюшка місцеві українські товариства влаштували ювілейний концерт на честь папи Пія Х. «У концерті взяв участь військовий оркестр, мішаний стоголосий хор із членів «Станіславського Бояна», питомців духовної семінарії та учениць школи монастиря Василіянок під управлінням капелмейстера В. Меренькова, який виконав два псалми Д. Бортнянського «Слава во вишніх Богу» і «Тебе, Бога, хвалим» [6].

Уже до початку XX ст. виконавський рівень хорових колективів міста досягнув неабиякої потужності. Домінувала цілком окреслена тенденція до різностороннього збагачення їх творчого потенціалу та зростання професіоналізму, що найочевидніше простежується у сфері оновлення і ускладнення репертуару, завдяки долученню релігійних творів композиторів від другої пол. XVIII ст. до найновіших композицій того часу. Активізація концертних виступів для різних хорів була додатковим чинником на шляху зростання їх мистецького рівня, піднесення професіоналізму в суто духовному виконавстві.

Нова хвиля духовно-мистецького життя Станиславова припадає на початок ХХ ст. Справу І. Полотнюка продовжив І. Дувірак, який став регентом хору катедрального собору і намагався підтримувати належний виконавський рівень колективу. Він учився дяківській справі при соборі, пізніше і сам зайняв посаду дяка. «Дяк Іван Дувірак вів катедральний хор і співав у міському хорі «Боян», учив співу питомців духовної семінарії» [2; 39-40].

У той час дівочим хором сестер Василянко керував учитель музики та співу, композитор, диригент і педагог Я. Барнич (1896-1967 рр.), якого згодом було титуловано у семінарії професором церковного співу та історії музики. А Станиславівський чоловічий василянський монастир став останнім нововідчиненим монастирем на Галицькій землі перед II Світовою війною. Нова церква Христа Царя в 1935 р. була збудована на Майзлях (так називали частину м. Станиславова). А вже в травні 1936 р. у церкві Христа Царя хор співав Службу Божу із своїм керівником отцем Г. Балагураком.

Дуже мало згадок є про існування церковного хору при церкві Покрови Пресвятої Богородиці в Княгинині, відсутні відомості про склад хору, його учасників, репертуар. Але сам факт існування такого колективу згадується в часописі «Дяківський глас», де йдеться про корінного княгининця Ю. Припхана (1884-1941 рр.), який після закінчення Станиславської учительської семінарії з 1910 р. учителював у с. Бринь (тепер Галицького району). «За час свого вчителювання побудував школу, читальню, заснував хор, театральний гурток. До родини приїжджав тільки на зимові і літні канікули, і тоді вів у Княгинині церковний хор, а в церкві сам співав «Вірую» [6].

Наприкінці 30-х років був створений хор «Трембіта» церкви Христа Царя. Організувала та керувала ним учителька і диригент за фахом І. Лопук. Більшість хористів не мали музичної освіти, але всі співали по нотах і користувалися партитурами. За підтримкою о. Григорія, настоятеля церкви, колектив існував аж до 1946 р.

Саме дописи в галицькій періодиці дозволили створити уяву про реальний стан у царині богослужбового співу по церквах міста того часу. Це були переважно мішані хори з достатньою, а іноді й значною кількістю учасників. Природньо, що домінування протягом тривалого часу самолівкового, загально-народного співу істотно позначився і на стильовій базі виконавства. Основу репертуару церковних хорів складала переважно нескладні богослужбові та паралітургійні пісні, доступні для непрофесійних співаків. Це наближувало церковний спів до народних традицій.

Беручи участь у громадсько-музичних подіях, церковні хорові колективи сприяли утвердженню ідеї цілісності та багатства українського церковного мистецтва. Випрацьовувалися і популяризувалися серед широких громадських кіл взірці стильової інтонаційності, опертої на знання місцевих співочих традицій та особливостей церковних обрядів, оскільки першорядне значення у плеканні хорового співу в Галичині належало священикам та іншим вихованцям церковно-освітніх закладів.

Висновки. Традиції церковного співу мають тисячолітню історію, розвивалися в різних церковних, суспільно-політичних і культурних обставинах, переходили різні фази розвитку й створили різноманітні регіональні та локальні різновидності.

На кінець ХІХ ст. сформувалися основні тенденції розвитку богослужбового хорового виконавства в Станиславові. Духовним центром, осередком церковно-хорової культури та виховання музичних кадрів став Катедральний собор Св. Воскресіння, який і нині відіграє потужну роль у відновленні закладених уже традицій церковного співу. До відомих постатей музичної історії Станиславова останніх десятиліть ХІХ ст. належить засновник, диякон і регент хору катедрального собору І. Полотнюк. Зібрані ним галицькі наспіви, викладені у «Напівнику церковному», перевидані і редаговані, використовують у церковній практиці і на сьогоднішній день. Це видання стало цінною пам'яткою книжного мистецтва та церковного співу на теренах Прикарпаття, особливостей церковно-співочих традицій краю.

Просвітницька діяльність хорових колективів краю з метою нарощення культурно-мистецького досвіду як окремої релігійної громади, так і громадськості регіону загалом, стала основною домінуючою установкою духовного виконавства ХІХ – поч. ХХ ст. не тільки на Прикарпатті, але і Галичині загалом.

Перспективи подальших досліджень. Розгляд творчих процесів у царині духовного виконавства певних регіональних осередків Галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст. істотно збагачує знання про специфіку розгортання виконавських і наукових зацікавлень та їх значення для подальшого поступу українського хорового мистецтва. Запропонована стаття є спробою з'ясувати тільки окремі актуальні питання, передбачаючи потребу подальшого поглибленого вивчення як часткових проблем, так і загальних тенденцій у духовному виконавстві Галичини.

Список використаної літератури

1. *Валіхновська З.* Церковно-співоча школа у Станіславові та її фундатор Ігнатій Полотнюк / З. Валіхновська // Вісник Прикарпат. ун-ту. «Мистецтвознавство». – Івано-Франківськ. – 2004. – Вип. VI. – С. 94.
2. *Грабовецький В.* Сторінки літопису Івано-Франківського Кафедрального Собору Св. Воскресіння / В. Грабовецький. – Івано-Франківськ : «Нова Зоря». – 1999.
3. *Діло.* – 1889. – ч. 194.
4. *Діло.* – 1889. – ч. 271.
5. *Діло.* – 1908. – ч. 292.
6. *Дяківський глас.* – 1903. – Ч. 5.
7. *Зваричук Ж.* Відродження традицій хорового церковного співу в Івано-Франківську в новітній час / Ж. Зваричук // Етнокультурні процеси в урбанізованому середовищі ХХ ст. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 263–267.
8. *Дудик Р. В.* Хорова культура Прикарпаття кінця ХІХ – першої третини ХХ ст.: автореф. дис... канд. мистецтвознавства / Р. В. Дудик. – Київ, 2000. – 18 с.
9. *Кияновська Л. О.* Галицька музична культура ХІХ–ХХ ст. / Л. О. Кияновська // Навч. посібник. – Чернівці, 2007. – 424 с.
10. *Полотнюк І.* Об однообразності церковного пенія / І. Полотнюк // Дяківський глас, 1897. – Ч. 1.
11. *Українська загальна енциклопедія.* Т. I. – Львів-Станіславів-Коломия: вид. кооператива «Рідна школа», 1933.
12. *Федорів М.* Українські богослужбові співи з історичного й теоретичного огляду / М. Федорів. – Івано-Франківськ: Вид-во «Нова зоря», 1997. – Т. III.
13. *Черепанин М. В.* Музична культура Галичини (друга половина ХІХ – перша половина ХХ століття) / М. В. Черепанин – Київ, 1997. – 328 с.

References

1. *Valikhnovska Z.* Tserkovno-spivocha shkola u Stanislavovi ta yiyi fundator Ihnatiy Polotnyuk / Zoryana Valikhnovska // Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Mystetstvoznavstvo. – Ivano-Frankivsk. – 2004. – Vyp. VI. – S. 94.
2. *Hrabovetskyi V.* Storinky litopysu Ivano-Frankivskoho Kafedralnoho Soboru Svyatoho Voskresinnya / Volodymyr Hrabovetskyi. – Ivano-Frankivsk: «Nova Zorya». – 1999. – S. 26.
3. *Dilo.* – 1889. – ch. 194.
4. *Dilo.* – 1889. – ch. 271.
5. *Dilo.* – 1908. – ch. 292.
6. *Dyakivskyy hlas.* – 1903. – ch. 5.
7. *Zvarychuk Z. H.* Vidrozhennya tradytsiy khorovoho tserkovnoho spivu v Ivano-Frankivsku v novitnyy chas / Zhanna Zvarychuk // Etnokulturni protsesy v urbanizovanomu seredovyschchi XX stolittya. – Ivano-Frankivsk, 2006. – S. 263–267.
8. *Dudyk R. V.* Khorova kultura Prykarpattya kintsya XIX – pershoyi tretyny XX st.: Avtoref. kand. mystetstvoznavstva / R. V. Dudyk. – K., 2000. – 18 s.
9. *Kyyanovska L.* Halytska muzychna kultura XIX-XX st. / Lyubov Kyyanovska // Navch. posibnyk – Chernivtsi, 2007. – 424 s.
10. *Polotnyuk I.* Ob odnoobraznosti tserkovnoho pyeniya / Ihnatiy Polotnyuk // Dyakivskyy hlas, 1897. – ch. 1.
11. *Ukrayinska zahal'na entsyklopediya.* T. I. – Lviv-Stanislaviv-Kolomyia: vydannya kooperatyva «Ridna shkola», 1933.
12. *Fedoriv M.* Ukrayinski bohosluzhbovi spivy z istorychnoho y teoretychnoho ohlyadu / Myron Fedoriv. – Ivano-Frankivsk: Vyd-vo «Nova zorya», 1997. – t. SH.
13. *Cherepanyn M. V.* Muzychna kultura Halychyny (druha polovyna XIX – persha polovyna XX stolittya) / M. V. Cherepanyn – K., 1997. – 328 s.

**THE FORMATION of the LITURGICAL TRADITION of the CHOIR PERFORMANCE in STANISLAVIV
(now Ivano-Frankivsk) in the LATE 19th – EARLY 20th CENTURY**

Zvarychuk Zhanna, Candidate of Art, Associate Professor, Educational and Scientific Institute of Arts of the State Pedagogical University «Vasyl Stefanyk Precarpathian National University», Ivano-Frankivsk

The article covers the aspects of the formation of liturgical performance in Stanislaviv (now Ivano-Frankivsk), one of the regional centers of the development of church music, in the late 19th – early 20th century in the context of the general tendencies of the spiritual revival of Galicia. The author singles out those main trends of artistic activity of city church choirs which influenced the formation of features of the church-singing traditions of the region. Besides, the activity of the Cathedral of Holy Resurrection as the main center of church and artistic life is considered.

Key words: liturgical performance, choir, Stanislaviv, tradition.

UDC 7.071.2(477.86)

THE FORMATION of the LITURGICAL TRADITION of the CHOIR PERFORMANCE in STANISLAVIV (now Ivano-Frankivsk) in the LATE 19th – EARLY 20th CENTURY

Zhanna Zvarychuk, Candidate of Art, Associate Professor, Educational and Scientific Institute of Arts of the State Pedagogical University «Vasyl Stefanyk Precarpathian National University», Ivano-Frankivsk

The aim of this paper is to consider the performing traditions in the spiritual choral work of Stanislaviv, the separate region of Galicia, in the late 19th – early 20th century and their connection with national folk and ancient church-singing traditions.

Research methodology. In most researches of spiritual creativity in different regions of Ukraine the attention is focused on the development of secular performance and spiritual creativity. The performing liturgical traditions are considered in the article.

Results. The traditions of church singing were developing in various church, socio-political and cultural circumstances. They created a range of regional and local varieties. The city of Stanislaviv (now Ivano-Frankivsk) became an important centre, where the main tendencies of liturgical choral performance of the afore-cited period were formed.

The Cathedral of the Holy Resurrection became the centre of church-choral culture and of musical staff education, and now it plays a powerful role in restoring the already established traditions of church singing. One of the significant figures of musical history of that time was Ignatius Polotnyuk, the founder, deacon and regent of the choir.

Novelty. The liturgical and educational activity of the choir collectives of the region became the main dominant foundation of the spiritual performance, not only in the Carpathian region, but also in Galicia in general.

The practical significance. The review of the creative processes in the realm of spiritual performance of certain regional centres of Galicia in late 19th – early 20th century enriches the knowledge about the specifics of performing and scientific interests, and their importance for the further development of Ukrainian choral art.

Key words: liturgical performance, choir, Stanislaviv, tradition.

Надійшла до редакції 4.11.2017 р.

787.6:78.03(477.63)«19»

БАНДУРА У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ФІЛАРМОНІЇ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Чернета Тетяна Олександрівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський університет ім. Б. Грінченка, м. Київ, tacher@ukr.net

Овчарова Світлана Валентинівна, професор, Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки, м. Дніпро ovcharovasv@ukr.net

Розглянуто сольне та ансамблеве виконавство на бандурі у Дніпропетровській обласній філармонії ім. Л. Когана від заснування закладу до сьогодення. В центрі уваги авторів – концертна діяльність філармонійних бандуристів-солістів та ансамблів бандуристів. На основі неопублікованих архівних джерел виявлено, що у 1920–1930-х рр. на Дніпропетровщині нерідко гастролювали бандуристи з інших областей. Окремо висвітлено творчі здобутки сучасного філармонійного ансамблю «Чарівниці».

Ключові слова: бандурист, бандура, філармонія, соліст, ансамбль, репертуар.

Постановка проблеми. Дніпропетровська обласна філармонія офіційно заснована 1936 р. рішенням Дніпропетровського облвиконкому. Втім історія її будівлі бере початок від 1911–1913 рр., коли за проектом архітектора О. Гінзбурга зведено театр-клуб для Громадського зібрання: проведення наукових конференцій, аматорських вистав, зустрічей з іноземними гостями. У радянські часи цей будинок функціонував як Палац залізничників, сцена якого була майданчиком й для музичних подій міста. В 2001 р. будівлю передано на баланс обласної філармонії, яка носить ім'я видатного українського скрипаля ХХ століття Л. Когана.

До складу філармонії входять як творчі колективи, що беруть початок від заснування філармонії, так і молоді гурти. Серед них: симфонічний і джазовий оркестри, вокал-шоу «Консонанс», квінтет духових інструментів «Престиж», ансамбль народних інструментів «Славяне», квартет «Артист», джазовий квартет «4Jazz», дует баяністів, дитячий театр «Задзеркалля» та ін.

У вересні 2010 р. філармонія прийняла до свого творчого складу секстет бандуристів. Молодий колектив – це невелика частка ансамблю бандуристів «Чарівниці» Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки, який вже понад 60 років (від 1956 р.) веде активну концертну діяльність і є музичною візитівкою міста.